

IZBA (113) *sb f*

izba (87), **izdba** (25), **zba** (1); *izba Murm, FalZioł* (3), *RejRozpr, Diar, RejWiz, RejFig* (4), *BielKron* (4), *KochSat, Mącz* (9), *GórnDworz* (6), *RejZwierc* (10), *SkarŻyw* (3), *KochFr, WerGość* (4), *WisznTr, BielSjem, PudłFr* (4), *GórnRozm* (2), *ActReg, GostGosp* (6), *JanNKar, SarnStat, KlónWor, ZbylPrzyg*; *izdba Mymer*¹, *Oczko*; *izba : izdba ZapWar* (8 : 3), *BartBydg* (1 : 1), *MiechGlab* (2 : 1), *LibMal* (3 : 16), *SienLek* (1 : 2); *izba : zba Calep* (4 : 1; 492b).

gi- a. gy- (13) *ZapWar, BartBydg, LibMal* (11); -z- (83), -sz- (12), -s- (12), -ż- (5), -ss- (1).

sg *N izba* (23). ◊ *G izby* (36). ◊ *A izbę* (7). ◊ *I izdbą* (3). ◊ *L izbie* (36). ◊ *pl N zby* (1). ◊ *G izd(e)b* (1). ◊ *A izby* (1). ◊ *L izbách* (5); -ach (3), -äch (1), -(a)ch (1); -ach *SienLek, GórnRozm*; -ach : -äch *GostGosp* (1 : 1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Pomieszczenie mieszkalne, pokój, komnata, sala* (93): *anym othnyego wszyaly Czynszv kthorego nyebyl vynyen a domvm tho yest yszdby szyeny y szola podla smovy opravyly ZapWar 1507 nr 1980, 1503 nr 1925, 1926, 1927 [2 r.], 1947, 1508 nr 2049; FalZioł II 21a, V 24, 66v; MiechGlab *4, 89; pyothr zmaruchna kozdą nocz liegall wgifzdbye lawką łobie kvlawye prziftawiwłchi. A mathka wkomorze fama lyegala. LibMal 1544/80v; włchedłchi donyego wdom yełth yzba nadolye wlyewo a kuchnya wprawo thełz nadolye LibMal 1547/129v, 1543/67v, 72, 1545/102v, 1547/124v, 127v (17); Chodząc łie po izbie kłóci Trzykroć łie odedrzwi wroci RejRozpr I2; Diar 19; Izbá žimna drew nie máłz/ łtukłá [ł] łie łiekierá RejWiz 92; RejFig Bbv, Dd4, Dd6, Ee2; [na weselu i koronacyjej królowej Zofijej] włzyłcy w iedney izbie iedli kthorą zwano Láłkowiec BielKron 386, 403, 423v; KochSat A2; czego [pocenia] tymi niłzłzyymi lékárłtwy dokázác może/ oprocł łáźnie álbo izdby bárzo gorącáy. SienLek 136v, 15v, 93; GórnDworz P, S8, T4 [2 r.]; then zázwdy lepłzey rokłofzy vzywa co łobie w ciepłey izbie łiedzi á grzanki łobie do piwá kráie/ niź ten co po łzelinie biega RejZwierc 67, 61v, 67, 89v, 90, 106v [2 r.] (10); Oczko 22; SkarŻyw 99, 226; KochFr 78; WerGość 230, 231, 236, 251; WisznTr 14; BielSjem 21; PudłFr 6, 25, 30 [2 r.]; Więc gdyby wždy nie w dwu izbách/ ále w iedney rádżono/ ci przy Krolu/ przy głowie/ nie tám gdzie nikogo łtárłżego nie máłz/ wždyby co łpráwić łię mogłó GórnRozm M3v; ActReg 71; Hexaclinon – Isba w ktoei łzełc łtołow łtanie. Calep 481a; Vrządnik ma to włzyłtko opátrzyć/ džiury w izbách/ błony/ piece/ áby dymem nie cíekły: bo to łromotá/ gdy w piecu palíłz/ á do izby wiátr wieie. GostGosp 12, 74, 112, 167; KlónWor 72; ZbylPrzyg A4v.*

W porównaniu (1): [*Juhrowie*] miełzkaiąc wziemi wikopawłzi łobie iami iakoby izby, żywiá łie łállfem/ ribami/ á zwierzyną *MiechGlab* 62.

Wyrażenie: »wszytka izba« = *całe pomieszczenie* (2): *wnocy othoczywłzy włzytkę izbę gdzie Frauczimer miał złożenie GórnDworz Tv, S4v.*

Zestawienia: »izba białá« = *izba paradna, świetlica* (3): *Item vidzialem tham na thym Siedlisku budowanie ktore zostalo po ognyv Izbę byalą y s syenyą y drugą byala ZapWar 1550 nr 2664, 1550 nr 2674.*

»izba chorujących« (1): *Valetudinarium, Yzbá/ kownátá álbo komorá choruyących/ Vulgo infirmaria, chorownia ábo chorowny gmách po polsku moze być zwan Mącz 474c.*

»izba czarna« (1): yakom ya nyeposgla stanyey [!] gysdbj Czarney y polapv szyenj Czarnei *ZapWar* 1523 nr 2288.

»czeladna izba« (1): Do czeládneý izby y do kázdego złożenia/ pilnie tego ítrzedz/ áby fłomy nie nołzono *GostGosp* 22.

»jadalna izba« (1): [*Eufrazyja*] chędożyła iadálną [!] izbę *SkarŻyw* 225.

»pisarska izba« (1): Tablinum alias Grammatophilatium, Cancellária/ Pińárska yzbá. *Mącz* 438a.

»izba do rozbierania« = *szatnia* (1): Apodyterium – Izba albo miefće do rozbierániá, niz do łazniey wnidze, zuwalnia. *Calep* 81b.

»tkacka izba« (1): Textrina, Tkaczownia/ tkácka izbá. *Mącz* 453b.

2. *Budynek, dom, chata* (11) : Iakom ya nyewzyan ysby syedliska oyczisthego Dilowanya y slypow od staynyey y od oborj na kmyeczem syedliskv skarzynskiem *ZapWar* 1541 nr 2601; wpadł zlabączkym do komory y Janufcha wlozu lyezaczego tham vbodli, pothym wmyech czyalo wlozywfchi [...] wyeczorem za lfdbę wzyemyá zagrzebli *LibMal* 1551/165v, 1551/166; *Mącz* 160a; *Hibernacula* – Mieřzkanie dla zimy, iakie zby fą. *Calep* 492b.

Zestawienia: »czarna izba« = *kurna chata*; *fumarium Cn* (1): *Aestuarium rusticanum*, Czarna yzbá. *Mącz* 5b.

»izba do rady« (1): *Senaculu^m*, Dóm/ páłac/ yzbá do rády/ mieyfće zwłafzczá ná które fie pánowie rádni do rády řchodzą. *Mącz* 382c.

»sanatorska izba« (1): *Senaculum* – Sanatorska izba, item, ratuz. *Calep* 967a.

»izba sądowa« (2): gdy żyzby [!] fądowey wychodził pácholę co zá niem kord nořilo/ rżuciło mu go pod nogi *GórnRożm* Lv. Cf »izba sądowa ziemska«.

»izba sądowa ziemska« = *budynek dla odbywania sądów ziemskich* (1): Mieyfće ná polu gđzie dekret feruiá, y Iurifdiciá funduiá, *in ea securitate* iest, iáko izbá fądowa źiemfka. *SarnStat* 462.

»ziemska izba« = *prawdopodobnie budynek przeznaczony do obrad sejmu krajowego* (1): wfzędfzy weřpoł do źiemfkiey izby w grodzie/ złożyli z fiebie on vbior/ thák Cefarz iáko y Krol *BielKron* 330.

3. *Łaznia; hypocaustum* *Murm, BartBydg, Mącz, Calep, Cn; vaporarium* *Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Cn; tepidarium* *Mącz, Cn; assa, hypocaustis Cn* (8) : *Vaporarium*. eyn řtube. Yzbá. *Hypocaustum* idem *Murm* 135; *Mymer¹* 31; *BartBydg* 69b [2 r.]; *Vaporarium*, accipitur pro *Tepidario* sive *hypocausto*, Yzbá alias łaznia y kurzáwnia. *Mącz* 475c, 160d, 485c; *Calep* 495a.

4. [*Miara wyrąbanego drzewa; stos liczący 100 kłoców*: Roboty i spust drzewa. [...]] Item powinni izbę drzewa każdy rok w lesiech wyrębić i do zamku spuřcić, a na niem dziesiątek szczepu, która izba taxata ad minus pro fl. 40 *LustrKrac* 244, 18, 244, 246.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Z/ kiedi ieft *prepositio*, nie łączić go z słowem/ ale ie różno kłásć/ iako z izby. *JanNKarKoch* G.

Synonimy: 1. *gmach, komnata, komora, pokoj, sala*; 2. *budynek, chać, dom*; 3. *kurzawnia, łaznia*.

Cf **IZBICA**, **[POLIZBA]**